

AUTOKLUB ČESKÉ REPUBLIKY

Opletalova 29, 110 00 Praha 1
tel. 602 363 032
e-mail: spicka@autoklub.cz, www.autoklub.cz

OSOBA BLÍZKÁ V SILNIČNÍM PROVOZU OD 19. LEDNA 2013

Dnem 19. ledna 2013 nabývá účinnosti podstatná část zákona č. 297/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Kromě změn vyvolaných potřebou reagovat na směrnici 2006/126/ES přináší novela od 19. ledna 2013 rovněž tzv. objektivní odpovědnost provozovatele vozidla, kterou má dojít ke znemožnění výmluv na tzv. osobu blízkou a tím ke zvýšení vymahatelnosti práva a nepřímo tak i bezpečnosti provozu na českých silnicích. Jedná se ve své podstatě o nejpřevratnější změnu v oblasti trestání dopravních deliktů za posledních několik desetiletí. Na vhodnost zavedení objektivní odpovědnosti do českého právního řádu upozorňoval Autoklub ČR již řadu let.¹

Jedním z posledních států, který objektivní odpovědnost zavedl, bylo Slovensko, které objektivní odpovědnost zavedlo od poloviny roku 2012.

K zavedení objektivní odpovědnosti v České republice dochází od 19. ledna 2013. Přijaté znění § 125f až § 125h zákona o silničním provozu však vzbuzuje jisté rozpaky, neboť se, na rozdíl od států, který byly dávány za vzor efektivní objektivní odpovědnosti (např. Nizozemí či Francie), v případě České republiky zavedly některé podstatné odchylky od obecných principů objektivní odpovědnosti řidičů. Tyto odchylky mohou mít v praxi za následek zejména výrazně vyšší administrativní zátěž příslušných obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, než by pro dosažení sledovaného cíle – vyšší vymahatelnosti práva – bylo nezbytně nutné.

Kterých přestupků se objektivní odpovědnost týká?

Objektivní odpovědnost se týká pouze případů, kdy porušení zákona řidičem je zjištěno automatizovaným systémem bez obsluhy, tj. např. stacionárním radarem nebo automatickým kamerovým systémem. Půjde tedy zpravidla o překročení rychlosti nebo o jízdu na červenou. Objektivní odpovědnost se dále týká nedovoleného zastavení a stání. Jedná se tedy o případy, kdy je objektivně značně ztíženo ihned zjistit totožnost řidiče.

V případě všech ostatních přestupků zůstává zachována stávající úprava, odpovědnost za ně tedy nadále nese řidič.

¹ Viz http://old.autoklub.cz/acr/informacezakony/zakony/2010/informace_pro_motoristy/pdf/0721/osoba_blizka.pdf.

Co když např. jízdou na červenou, kterou zaznamená kamera, dojde např. k dopravní nehodě?

Dojde-li přestupkem k dopravní nehodě, objektivní odpovědnost provozovatele podle zákona se neuplatní. V souladu se zákonem by totiž řidič měl po nehodě povinně zastavit, což umožňuje jeho ztotožnění. Pokud by řidič ujel, pak bezesporu existuje společenský zájem na tom ho vypátrat a nespokojit se jen tím, že by pokutu za něj zaplatil provozovatel. Zde česká úprava v podstatě přebírá principy obsažené v nizozemské úpravě, která pro zákonodárce byla hlavní (nikoli však jediným) zdrojem inspirace..

Provozovatel pochopitelně stejně jako dnes odpovídá za škodu, která je kryta z tzv. povinného ručení. Na tom se nic nemění.

Jak bude vlastně postupováno ze strany úřadů?

Pokud například strážník obecní policie zjistí špatně parkující vozidlo, přestupek zadokumentuje a následně jej oznámí obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému podle místa spáchání. Tento úřad následně zašle provozovateli výzvu k úhradě určené částky, která odpovídá výši pokuty pro blokové řízení (do 2000 Kč), a pokud ji provozovatel do 15 dnů uhradí, je tím věc vyřešena.

Provozovatel může místo uhrazení této částky úřadu sdělit totožnost osoby, která vozidlo řídila, a pokud tak učiní, úřad proti takové osobě zavede přestupkové řízení, kde jí hrozí pokuta (v případě bodově hodnocených přestupků i body, popřípadě zákaz činnosti, což ale není případ špatného parkování).

Pokud by úřad osobě, která mu byla provozovatelem udána jako řidič, spáchání přestupku neprokázal (např. pokud se nepřizná, bude svádět vinu na onoho, nebo pokud tuto osobu ani úřad nedohledá nebo neexistuje-li), zahájí řízení proti provozovateli, na jehož konci mu hrozí pokuta až 10 000 Kč, maximálně však do výše pokuty za přestupek, který zavedl příčinu úřednímu jednání.

Může se provozovatel nějak vyvinít? Přece není možná, aby pořád hlídal řidiče, kterému svěřil svoje auto...

V daném případě se jedná o tzv. objektivní odpovědnost, tj. nevyžaduje se zavinění provozovatele a ten vlastně odpovídá za výsledek. Je to v postatě podobné jako odpovědnost provozovatele za škodu, kterou s jeho autem způsobí jiná osoba, i zde to jde k tíži provozovatele a jeho povinného ručení. Rozdíl je jen v tom, že tento princip se nově přenesl i do oblasti postihu řidičů.

Provozovatel sice asi nemůže jiné osobě zabránit, aby spáchala přestupek, musí si však být vědom toho, že pokud někomu auto svěří, může dojít i k tomu, že jako provozovatel ponese odpovědnost. Pokud je řidičem sám provozovatel, jistě sám sebe ohlídat může.

Zákon i tak připouští, že se provozovatel může vyvinít. Jde však o zcela výjimečné případy, kdy mu auto bylo ukradeno a on to řádně nahlásil (za zloděje pochopitelně neodpovídá), nebo kdy auto prodal jinému a oznámil to příslušnému pracovišti registru vozidel. Neodpovídal by ani tehdy, pokud by se např. ukázalo, že radar fungoval s lidskou obsluhou.

Pokud se provozovatel bude vyhýbat řízení, vyvázne po roce bez trestu?

V případě objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla platí zvláštní lhůty zániku odpovědnosti za delikt. Jeho odpovědnost by zanikla, jen pokud by řízení proti provozovateli nebylo zahájeno do 2 let ode dne, kdy se o deliktu příslušný úřad dozvěděl (typicky z oznámení od policie),

nejpozději do 4 let ode dne spáchání deliktu. Pokud už jednou řízení proti provozovateli je zahájeno, odpovědnost už nezanikne, takže obstrukce v řízení provozovateli moc platné nebudou, maximálně výsledek řízení oddálí, ale nezmaří jej.

Není zákon protiústavním porušením práva vypovídat proti sobě nebo osobě blízké?

O tom by musel s konečnou platností rozhodnout až Ústavní soud. Obecně ale zákon nikoho k výpovědi nenuť. Trest provozovateli není za to, že neudal sebe nebo osobu blízkou, ale za to, že jako provozovatel svoje auto neohlídal.

Sice to může působit účelově, nicméně podobné úpravy, například nizozemská, jsou podle Evropského soudu pro lidská práva v souladu s právem na spravedlivý proces a s evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv (rozsudek ve věci Falk v. Nizozemí), což by pro Ústavní soud jistě mohlo být jedním z vodítek, jak případný spor rozhodnout.

Text ustanovení zákona o silničním provozu, které objektivní odpovědnost upravují:

§ 10

Povinnosti provozovatele vozidla

(1) Provozovatel vozidla nesmí

...

d) přikázat nebo svěřit samostatné řízení vozidla osobě, o které nezná údaje potřebné k určení její totožnosti.

...

(3) Provozovatel vozidla zajistí, aby při užití vozidla na pozemní komunikaci byly dodržovány povinnosti řidiče a pravidla provozu na pozemních komunikacích stanovená tímto zákonem.

(4) Provozovatel vozidla a osoba, které provozovatel svěřil vozidlo, s výjimkou, kdy provozovatelem vozidla je zpravodajská služba, jsou povinni na výzvu policie, krajského úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností sdělit skutečnosti potřebné k určení totožnosti řidiče vozidla podezřelého z porušení ustanovení tohoto zákona; tímto ustanovením není dotčeno ustanovení zvláštního právního předpisu.

...

§ 125f

Správní delikt provozovatele vozidla

(1) Právnícká nebo fyzická osoba se dopustí správního deliktu tím, že jako provozovatel vozidla v rozporu s § 10 nezajistí, aby při užití vozidla na pozemní komunikaci byly dodržovány povinnosti řidiče a pravidla provozu na pozemních komunikacích stanovená tímto zákonem.

(2) Právnícká nebo fyzická osoba za správní delikt odpovídá, pokud

- a) porušení pravidel bylo zjištěno prostřednictvím automatizovaného technického prostředku používaného bez obsluhy při dohledu na bezpečnost provozu na pozemních komunikacích nebo se jedná o neoprávněné zastavení nebo stání,
- b) porušení povinností řidiče nebo pravidel provozu na pozemních komunikacích vykazuje znaky přestupku podle tohoto zákona a
- c) porušení pravidel nemá za následek dopravní nehodu.

(3) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta. Pro určení výše pokuty se použije rozmezí pokuty pro přestupek, jehož znaky porušení pravidel provozu na pozemních komunikacích vykazuje; pokuta však nepřevyší 10 000 Kč.

(4) Obecní úřad obce s rozšířenou působností správní delikt podle odstavce 1 projedná, pouze pokud učinil nezbytné kroky ke zjištění pachatele přestupku a

- a) nezahájil řízení o přestupku a věc odložil, protože nezjistil skutečnosti odůvodňující zahájení řízení proti určité osobě, nebo
- b) řízení o přestupku zastavil, protože obviněnému z přestupku nebylo spáchání skutku prokázáno.

(5) Provozovatel vozidla za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že v době před porušením povinnosti řidiče nebo pravidel provozu na pozemních komunikacích

- a) bylo vozidlo, jehož je provozovatelem, odcizeno nebo byla odcizena jeho tabulka s přidělenou státní poznávací značkou, nebo
- b) podal žádost o zápis změny provozovatele vozidla v registru silničních vozidel.

§ 125g

(1) Je-li zahájeno řízení o uložení pokuty za správní delikt podle § 125f, nelze již zahájit řízení o přestupku pro stejné porušení povinností řidiče nebo pravidel provozu na pozemních komunikacích. Řízení o přestupku lze zahájit, pokud se provozovatel vozidla zproští odpovědnosti za správní delikt podle § 125f odst. 5.

(2) Dopustil-li se provozovatel vozidla více správních deliktů podle § 125f, o kterých je příslušný vést řízení týž obecní úřad obce s rozšířenou působností, vede se o těchto deliktech společné řízení.

(3) Za více správních deliktů provozovatele vozidla podle § 125f, projednaných ve společném řízení, se uloží pouze jedna pokuta podle § 125f odst. 3. Pro určení výše pokuty se použije sazba pokuty za přestupek nejprísněji postižitelný.

§ 125h

(1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností bezodkladně po zjištění nebo oznámení přestupku vyzve provozovatele vozidla, s nímž došlo ke spáchání přestupku, k uhrazení určené částky, pokud

- a) jsou splněny podmínky podle § 125f odst. 2,
- b) totožnost řidiče vozidla není známa nebo není zřejmá z podkladu pro zahájení řízení o přestupku a
- c) porušení je možné projednat uložením pokuty v blokovém řízení.

(2) Určená částka se stanoví ve stejné výši jako pokuta v blokovém řízení. Při stanovení určené částky obecní úřad obce s rozšířenou působností přihlédne k závažnosti porušení povinností řidiče nebo pravidel provozu na pozemních komunikacích.

(3) Určená částka je splatná do 15 dnů ode dne doručení výzvy podle odstavce 1.

(4) Výzva podle odstavce 1 musí obsahovat popis skutku s označením místa a času jeho spáchání, označení přestupku, jehož znaky skutek vykazuje, výši určené částky, datum splatnosti určené částky a další údaje nezbytné pro provedení platby a poučení podle odstavců 6 a 7.

(5) Je-li určená částka uhrazena nejpozději v den splatnosti, obecní úřad obce s rozšířenou působností věc odloží. V opačném případě obecní úřad s rozšířenou působností pokračuje v šetření přestupku. O tomto postupu poučí obecní úřad obce s rozšířenou působností provozovatele vozidla ve výzvě podle odstavce 1.

(6) Neuhradí-li provozovatel vozidla určenou částku, může obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, který jej vyzval k uhrazení určené částky, písemně sdělit údaje o totožnosti řidiče vozidla v době spáchání přestupku ve lhůtě podle odstavce 3. Toto sdělení se považuje za podání vysvětlení. O tomto postupu poučí obecní úřad obce s rozšířenou působností provozovatele vozidla ve výzvě podle odstavce 1.

(7) Je-li určená částka uhrazena po dni splatnosti, obecní úřad ji bezodkladně vrátí provozovateli vozidla.

(8) Určená částka je příjmem obce, jejíž obecní úřad vyzval provozovatele vozidla k uhrazení určené částky.

Leden 2013